

Nakit od prethistorije do srednjeg vijeka

Balen, Dubravka; Rendić-Miočević, Ante; Simoni, Katica

Authored book / Autorska knjiga

Publication status / Verzija rada: **Published version / Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)**

Publication year / Godina izdavanja: **1990**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:300:866201>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-18**

Repository / Repozitorij:

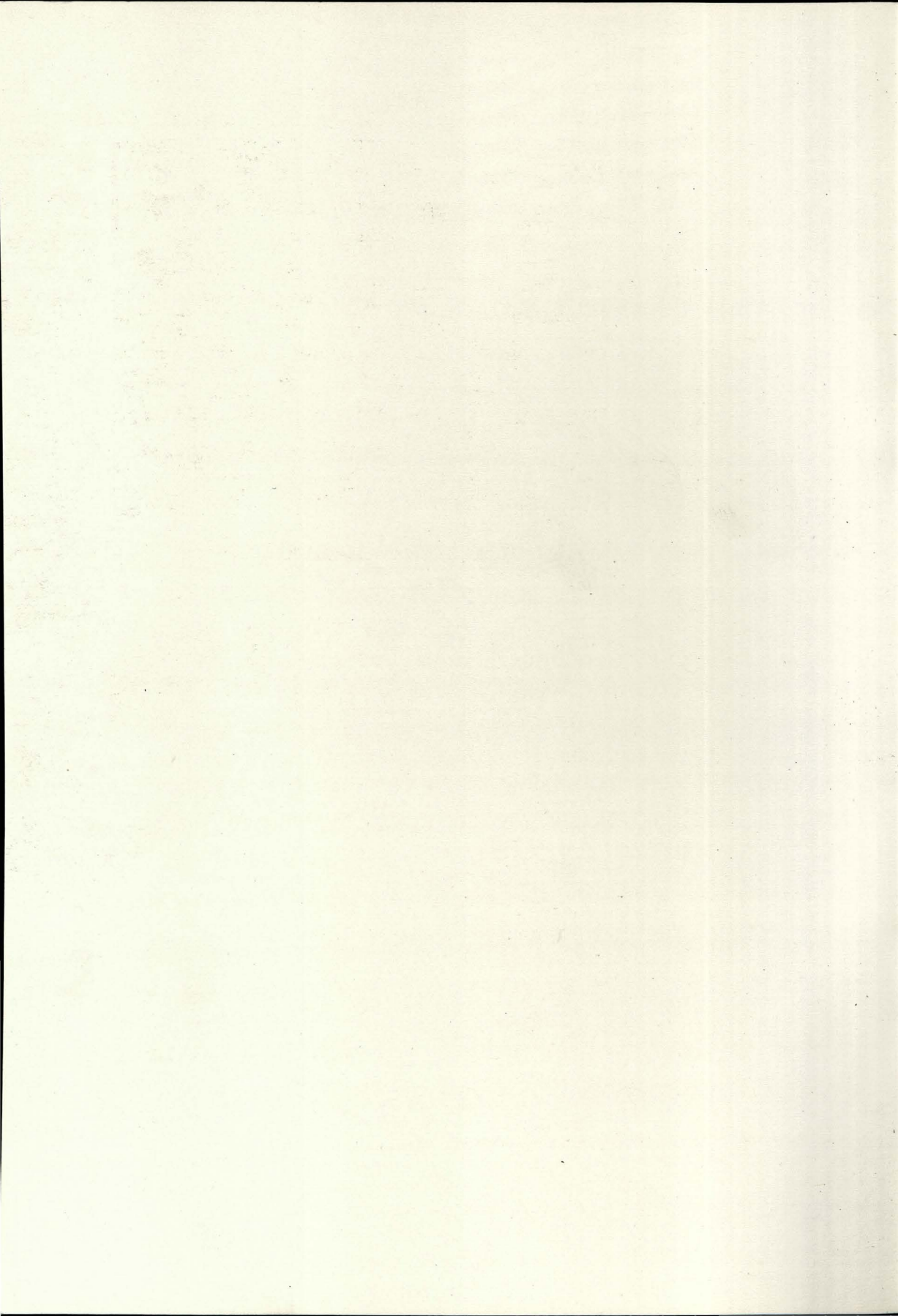
[AMZdepo - Repository of the Archaeological Museum in Zagreb](#)

NAKIT

Od prehistorije do
srednjeg vijeka

GRADSKI MUZEJ VINKOVCI

NAKIT

Od prethistorije do
srednjeg vijeka

Vinkovci 1990.

IZLOŽBENI SALON »TERME«

5. IX — 25. IX 1990.

Organizator izložbe:
Arheološki muzej Zagreb
Gradski muzej Vinkovci

Izdavač:
Gradski muzej Vinkovci

Za izdavača:
Ivana Iskra-Janošić

Oprema kataloga i postav izložbe:
Ivana Iskra-Janošić

Tekst kataloga:
Dubravka Balen
Ante Rendić-Miočević
Katica Simoni

Kataloški popis:
Lidija Bakarić
Ivana Iskra-Janošić
Ante Rendić-Miočević
Katica Simoni

Fotografija:
Rahela Pavušin
Davor Puttar
Ante Rendić-Miočević

Tisak:
DIGP »GRAFOSREM« Šid

Naklada:
1000 primjeraka

Naslovna stranica:
zlatna naušnica iz Vinkovaca, 3 stoljeće

Izložba NAKIT OD PREHISTORIJE DO SREDNJEG VIJEKA realizirana je u suradnji s Arheološkim muzejom iz Zagreba, zahvaljujući velikom razumijevanju za poteškoće Gradskog muzeja Vinkovci koji već više godina radi izvan matične kuće i deponiranom muzejskom građom.

Izloženi materijal je dio fundusa Arheološkog muzeja, prezentirajući lokalitete sa čitavog područja Hrvatske. Manjim, dostupnim brojem predmeta dopunjena je izložba i materijalom iz fundusa Gradskog muzeja Vinkovci.

Zahvaljujemo stručnjacima Arheološkog muzeja iz Zagreba na posuđenim eksponatima i pruženoj pomoći.

Od začetka civilizacije nakit je imao posebno mjesto u ljudskom životu. Prvobitno se sastojao od svega onog što je u prirodi bilo na dohvata ruke: ptičjeg perja, kamenčića, školjki, lišća i slično. Nakit je imao nekoliko značenja, prije svega vlasnik se htio izdvojiti od svojih suplemenika nečim posebnim, nekim samo svojim »znakom«, a povećavajući broj predmeta koje je stavljao na tijelo, želio je istaći i svoj društveni status, odnosno pokazati se bogatijim i dakako, ljepšim od drugih. Vjerovanje u natprirodne sile i moć vradžbine dalo je nekim vrstama nakita već u starije kameno doba tzv. apotropejsko značenje. Osoba koja nosi amulet ne mora se bojati djelovanja zlih duhova, pa ako je taj predmet još i lijepo izrađen ili obojen onda ima dvojaku vrijednost — štiti i ukrašava.

Iz mlađeg kamenog doba (neolitik oko 4500—2400 g. prije n.e.) sačuvani su amuleti u obliku okruglih ili ovalnih keramičkih pločica, razne ogrlice od školjki, puževa i kamenčića. U sljedećoj fazi razvoja tj. u bakreno doba (eneolitik 2400—1800. g. prije n.e.) pojavljuje se, iako veoma rijetko, i nakit od zlata koje je u prirodi samorodno. Ono je mekano i lako se obrađuje, a svojim sjajem privlači posebnu pažnju, pa se kao nakit osobito cijeni sve do današnjih dana. Uz to je omiljen i nakit koji se izrađuje od ljušture (kućice) školjke spondylus, rasprostranjene u morima Sredozemlja. Trgovačkim putevima prenosi se u kontinentalne dijelove naše zemlje, pa i dalje do srednje Evrope. Od spondylusa se izrađuju narukvice, prstenje, ukrasne pločice i drugo. Od trenutka kad u našim krajevima počinje upotreba bronce (bročano doba oko 1800—750. g. prije n.e.) proizvodnja nakita doživljava veliki procvat, a tijekom daljih stoljeća sve se više usavršava. Iz metalnom rudom bogatih područja šire se utjecaji određenog stila ukrašavanja, te se tako u našoj zemlji formiraju specifične kulturne grupe u kojima stil i način izrade brončanih ukrasnih predmeta predstavljaju za arheologa bogat izvor informacija o kulturnim i društveno-ekonomskim odnosima pojedinih etničkih grupa. Raznovrsnost oblika nakita zapaža se naročito u ostavama kulture polja sa žarama iz vremena kasnog brončanog doba — brončane narukvice, ogrlice, prstenje, privjesci svih veličina i oblika izrađuju se u domaćim radionicama, a neke trgovačim vezama i etničkim migracijama dopijevaju iz udaljenih krajeva evropskog kopna.

Dijelovi odjeće — pojasevi, pojasni okovi, kopče i slično izrađuju se s puno estetskog smisla, pa osim funkcionalne imaju i ukrasnu vrijednost. To se naročito odnosi na oblik brončane kopče za odjeću (fibula) koja se stoljećima zadržava u neprekidnoj upotrebi. Od prvobitno jednostavne kopče u obliku današnje »ziherice« fibula se razvija i modificira, te poprima raznolike oblike iz stoljeća u stoljeće, pa se tako po tipu takve kopče lako prepoznaje ne samo kojoj je plemenskoj grupi pripadao njezin vlasnik, nego se mogu utvrditi i uži radionički centri i regije za koje je određeni tip karakterističan. Tako se u kasno brončano doba u našoj zemlji javlja veliki broj jednostavnih fibula u obliku violinskih gudala (tzv. peschiera fibula), da bi se uskoro iz njih dalje razvilo nekoliko varijanata lučnih jednopetljastih fibula, lijepo ukrašenih urezanim geometrijskim ornamentima. Procvat tipova i varijanata, ne samo fibula nego i ostalog ženskog i muškog nakita, dostiže vrhunac u vrijeme starijeg i mlađeg željeznog doba. Na području naše zemlje formiraju se u starije željezno doba (halštat oko 750-300. g. prije n.e.) veće plemenske zajednice koje

nastavaju uže geografske regije i imaju svaka za se, u većoj ili manjoj mjeri, specifičan društveno-ekonomski i kulturni razvoj. Te razlike najbolje se uočavaju upravo na predmetima materijalne kulture — po nakitu i dijelovima nošnje prepoznaju se Liburni, Japodi, Dezidijati, Daorsi i druga brojna ilirska plemena. Osim bronce za izradu nakita upotrebljava se u većim količinama i srebro, zlato, željezo, staklo i jantar. Razvijaju se radionice za lijevanje i obradu metala, a neka područja uvoze u velikim količinama jantar od kojeg se izrađuju razni ukrasni predmeti. Tako se u japodskim i liburnskim grobovima skoro na svakom skeletu nađe barem jedna fibula ukrašena zrnim jantara, pa bi se s pravom moglo reći da su one gotovo nerazdvojni dio japodske i liburnske nošnje. Jantar se obrađuje u obliku plitkih reljefnih predstava ili samostalnih skulptura ljudi i životinja. To su izvanredni primjerci plastike malih dimenzija, ali minuciozne izrade. Treba spomenuti i velik broj aplika od tanog brončanog ili srebrnog lima, prišivane na gornji dio muške nošnje, a imale su funkciju toka koje ukrašavaju i donekle štite prsa ratnika. Ovamo spadaju i brojne aplikacije u obliku ženskih i muških stiliziranih figurica. U istom periodu brojni su primjerci lijevanih brončanih ogrlica (torques), sljepoočničarki i narukvica, ponekad vrlo teških i masivnih. Spomenimo još i male naočaraste fibule od brončane žice koje se javljaju masovno kao nakit Ilira od kasnog brončanog doba, da bi u punom razvoju željeznog doba poprimile veoma velike dimenzije i težinu. U starije željezno doba naglo jačaju veze sa susjednim kulturama Italije. Istočno-alpskog područja i Grčke, odakle se prenose brojni primjerci nakita, koji često ilirski majstori oponašaju i inspirirani tim uzorima stvaraju svoje autohtone varijante. Tako se povećava fundus raznolikih ukrasnih predmeta.

U mlađe željezno doba (laten oko 300. g. prije n.e. — 50. g. n.e.) dolazi na teritoriju naše zemlje do prodora ratničkih Kelta, koji iz zapadne Evrope preko Balkana stižu do Grčke. Oni unose nove elemente u materijalnu kulturu autohtonih stanovnika. Kad je riječ o fibulama zapažaju se dvije vrste nalaza — fibule latenske sheme, rađene u potpuno keltskoj maniri i domaće, koje se razvijaju pod utjecajem keltskih uzora. Takve su npr. čunaste fibule sa spiralnom glavom i unatrag prebačenom nogom, dvospiralne fibule sa zrnom jantara ili stakla na luku čija je površina duboko žljebljena.

Spomena vrijedne su i brončane pojasne kopče s prikazom konjskih glava, izrađene u plitkom reljefu, a rezultat su oponašanja predstava konja s keltskog novca. Povećava se broj novih tipova narukvica počevši od onih samo na rubu naroskanih, pa sve do onih s vrlo kompliciranim plastičnim ukrasom. Kelti su vrlo vješti u obradi srebra i željeza, pa se ta vještina prenosi i na stil ilirskih domaćih radionica.

Dolaskom Rimljana u 1. st. prije n.e. nastupaju i novi društveno-ekonomski odnosi koji označavaju prelazak iz prehistorijskog u novo, historijsko razdoblje. što ga nazivamo antikom.

Gotovo da nema potrebe naglašavati kolika je pažnja bila posvećena izradi i nošenju nakita u antičko doba i posebno u razdoblju rimske dominacije.

Želja za posjedovanjem luksuznog nakita u nekim je razdobljima uzela tolikog maha, da se čak i zakonskim propisima nastojalo ograničiti prekomjerno nošenje nakita određivanjem vrsta nakita što su ih pojedine kategorije rimskih građana smjele koristiti. Takvi propisi samo su podsticali socijalno diferenciranje, a nisu uspjeli spriječiti zahtjeve svih slojeva stanovništva za kićenjem i ukrašavanjem. Može se reći da su život i naslijeđeni običaji nadjačali povremene administrativne pokušaje za ograničavanjem posjedovanja nakita. Posebno je bio na cijeni zlatni i srebrni nakit koji se u Rimu proizvodio u specijaliziranim radionicama još u republikansko doba, a u izradi su korištena iskustva helenističkih i osobito vrlo cijenjenih etrurskih radionica. U prvim stoljećima carstva proizvodnja takvog nakita širi se i na proizvodne centre u provincijama, pa nakit sve više poprima obilježja lokalnih tradicija, kako u motivima, tako i u načinu ukrašavanja. Većina zlatnih i srebrnih predmeta što se čuvaju u Arheološkom muzeju u Zagrebu potječe iz domaćih radionica u Sisku (Siscia), S. Mitrovici (Sirmium), Solinu (Salona) i Kostolcu (Viminacium). U obradi takva nakita, tipološki vrlo raznolikog, koriste se tehnike lijevanja, cizeliranja, tordiranja, granulacije, filigrana i dr., a ukrasni motivi su neobično maštoviti.

Vrlo često umetnuti su ili aplicirani ukrasi od dragog kamenja, a osobito su bile popularne raznovrsne game s urezanim ili plastično oblikovanim motivima.

Mnogo je rašireniji bio nakit izrađen od jeftinijih materijala, kosti, staklene paste, jantara, olova i sl., a u najširoj primjeni bio je nakit izrađen od bronce uz koji su često bili aplicirani ukrasi od drugih materijala, staklene paste, jantara, emajla, srebra, zlata i dr. Najveći dio materijala izloženog na ovoj izložbi također je izrađen od bronce, a potječe gotovo u cjelosti, iz antičkog Siska (Siscia), važnog urbanog, strateškog i trgovačko-obrtničkog centra Gornje Panonije. Dio nakita proizveden je u domaćim radioničkim centrima, a jedan dio je strane provenijencije i u naše je krajeve importiran zajedno s drugom luksuznom robom, što upućuje na vrlo intenzivne trgovačke i kulturne kontakte s proizvodnim centrima širom carstva. Sav izloženi nakit pripada razdoblju carstva (1—4 st. n.e.), a prezentirane su gotovo sve vrste nakita koji je tada bio

u upotrebi, broševi, aplike, ukrasni okovi s pojasa, privjesci, narukvice, ogrlice, prstenje, ukosnice i kopče (fibule). U izradi tog nakita zastupljene su tehnike kovanja, lijevanja, graviranja, cizeliranja, punktiranja, tauširanja, intrazije, tiještenja, rovašenja, izvlačenja i todiranja žice, zatim tehnike na proboj, granulacije i filigrana a zastupljeni su i primjerci s umetnutim ili apliciranim ukrasom među kojima su najbrojniji ukrasi od utisnutog raznobojnog emajla. Sav izloženi nakit pokazuje visoki stupanj poznavanja tehnološke obrade kao i umjetno-obrtne i likovno-estetske vještine majstora, što se najbolje može primjetiti na ukrasnim predmetima kod kojih je bilo predviđeno apliciranje ili ulaganje plemenitih kovina, staklene paste ili emajla.

Nakit je, možda više od drugih proizvoda kulturno-umjetničke namjene, bio podložan promjenama »mode«, ukusa, raznih utjecaja i naslijeđenih tradicija i velikim je dijelom odražavao društveni status i imućnost korisnika. Neke vrste nakita, na primjer, fibule i pojasne kopče imale su osim estetskog i funkcionalni karakter. Najrašireniji oblik nakita, uz to i vrlo funkcionalan bila je fibula. S vremenom je njena upotreba prerasla čistu funkcionalnost, pa fibula postaje, zbog svoje uočljivosti, najomiljeniji ukrasni detalj.

U rasponu od ranih fibula koje oblikom slijede naslijeđene forme kasno-latenskih fibula, pa do kasnocarskih fibula vrlo rasprostranjenog »lukovičastog« tipa, predviđenog samo za pričvršćivanje muške odjeće, nastao je velik broj različitih tipova fibula od kojih je dobar dio zastupljen i na ovoj izložbi.

Kada govorimo o nakitu ranog srednjeg vijeka, ne možemo zaobići zamršene kulturno-povijesne događaje i zbivanja, koji su se odvijali od vremena prelaza kasne antike u rani srednji vijek i trajali sve do početka 9. stoljeća. Taj vremenski period obilježen je i poznat pod nazivom *epoha seobe naroda*. Već od provale Huna (375. god.) preko današnjeg teritorija Jugoslavije, na kojem su živjeli više ili manje romanizirani starosjedioci, prošla su s dužim ili kraćim zadržavanjem razna nomadska ratnička plemena. Vidne tragove materijalne kulture, a tu spada i nakit, ostavili su uz starosjedioce Ostrogoti, Gepidi i Langobardi. Uz ostalo, upravo je nakit jedan od najvažnijih faktora za etničko opredijeljenje pojedinog ili grupe arheoloških nalaza.

Od prehistorije, preko antike do u srednji vijek nisu se promijenile vrste nakita, ali su se promijenili oblici, tehnike izrade, kao i ukrasni motivi koji se javljaju na nakitu. Među ukrasnim predmetima i nadalje treba razlikovati one koji imaju samo ukrasnu od onih koji pored ukrasne imaju i funkcionalnu ulogu. Za germanske došljake veoma su karakteristične fibule, ženski nakit nošen u paru. Fibule od glatkog srebrnog iskucanog lima, često i velikih dimenzija, karakteristične su za Ostrogote. Nadalje se javljaju fibule ukrašene motivom pletenica i vitica, te s uglatim geometrijskim ornamentima izvedenim u tehnici rovašenja. One mogu biti ukrašene i umetnutim almandinima ili staklenom pastom. Slične su kod svih Germana s neznatnim razlikama u obliku i izboru ukrasnih motiva. Za Germane su nadalje karakteristične pojasne kopče i pređice, ukrašene jednako kao i fibule, a ponekad i s glavom ptice grabljivice. Pored toga zastupljene su ogrlice od metala, perli od stakla i staklene paste, naušnice, narukvice, prstenje i dr. Već smo upozorili da su germanski osvajači naišli na starosjedilački romanizirani etnikon. Starosjedioci koriste svoje specifične oblike i tipove nakita. Posjeduju razne vrste fibula provincijalno-ranobizantskog obilježja kao npr.: fibule s podvijenom nogom, dvokrake, krstolike i različite životinjske fibule. Imaju posebne tipove kopči i pređica od bronce i željeza, razne vrste narukvica sa zadebljanim krajevima i završecima u obliku stiliziranih životinjskih glava, naušnice s kockom ili poliedrom, te s košaricom, raznoliko

prstenje, tzv. stilus igle s funkcijom ukosnice ili pribadače i dr. Treba upozoriti da su se germanski došljaci djelomično stopili sa starosjediocima, pa je došlo i do međusobnog preuzimanja pojedinih nakitnih oblika, uslijed čega je često teško odrediti nosioca pojedine vrste nakita.

U drugoj polovici 6. st. dolazi do drugog vala seobe i tada u naše krajeve prodiru Avari zajedno s Južnim Slavenima. Oni se nakon pomicanja i previranja po Balkanu tokom 7. st., okupljaju na području panonskog Podunavlja, gdje njihova prevlast prestaje na prelazu iz 8. u 9. st. Tada Slaveni, boreći se za svoju samostalnost s Bizantom i Francima, počinju osnivati svoje prve države. Brojni nalazi 7. i 8. st., pretežno u panonskim krajevima, obilježeni su nazivom »avarsko-slavenska kultura«, u kojoj se uz avarsko-slavensko obilježje, zapažaju i bizantski i kutrigurski utjecaji. Među ukrasnim predmetima te kulture ističu se garniture okova, jezičaca i spona s pojasa i konjske orme. Ovdje napominjemo da je za Avare karakteristična pojava pokopavanja jahača s konjem i otud nam je poznat način ukrašavanja konjske orme. Garniture su u drugoj polovici 6. i većem dijelu 7. st. izrađivane od rezanog glatkog, često srebrnog lima ili tiještenog lima ukrašenog geometriziranim ornamentom, naročito pletenicom. Za ovo vrijeme su karakteristične i tiještene i granulirane naušnice s privjeskom okrenute piramide ili okrugle, a one su elementi bizantskog zlatarstva. Posebno treba istaknuti tipične slavenske fibule sa završetkom noge u obliku antropomorfne maske, ženski nakit za razliku od germanskih fibula nošen pojedinačno. Za 8. st. karakteristične su lijevane garniture s ukra-

som stiliziranog vegetabilnog ornamenta, grifa, borbe životinja, a i ljudske figure. Od nakita se još javljaju naušnice nastale pod utjecajem bizantskih radionica zvjezdolikog, grozdolikog i dr. oblika, različite vrste ogrlica, narukvica i prstenja, kao i jednostavne brončane i željezne predice.

Na području Hrvatske u 9. st. nastaju dva slavenska državna središta: jedno na Jadranu, a drugo u Posavini. Zbog jače tradicije bizantskog zlatarstva, na dalmatinskom tlu nastaju domaće starohrvatske radionice kićenog nakita, posebno razni tipovi starohrvatskih naušnica i sljepoočničarki. One su često izrađene od plemenitih kovina u tehnici filigrana i granulacije. U međuriječju Save i Drave domaće radionice nakita nastaju nešto kasnije tokom 10. st. Ovo je razdoblje obilježeno nazivom »Bjelobrdska kultura« s trajanjem od 10. do 12. st. Značajka ove kulture je jednostavnost i rustičnost izrade i oblika nakita, koji je pretežno lijevan a rijetko kićen, a njen cvat je u 11. st. Od nakita se javljaju različite vrste lijevanih naušnica, masivne ogrlice (torguesi) i narukvice, ili su one od pletene brončane žice, zatim ogrlice od kauri školjčica, različito prstenje, privjesci praporci i ostalo.

K A T A L O G

1. Ogrlice od kamenih i brončanih zrna, Vinkovački Banovci, rano brončano doba, 18. st. prije n.e.
2. Brončana masivna narukvica, Vinkovački Banovci, kasno brončano doba, 12. st. prije n.e.
3. Brončane narukvice, Brodski Varoš, kasno brončano doba, 12. stoljeće prije n.e.
4. Brončane narukvice, Podgrađe, kasno brončano doba, 11. st. prije n.e.
5. Brončani spiralno naočarasti pektoral, Prozor, kasno brončano doba, 10-9. stoljeće prije n.e.
6. Brončane spiralno naočaraste fibule, Prozor, kasno brončano i starije željezno doba 10-9. stoljeće prije n.e.
7. Brončane sljepoočničarke, Prozor, kasno brončano doba, 9-8. stoljeće prije n.e.
8. Brončane igle, Prozor, kasno brončano i starije željezno doba, 9-6. stoljeće prije n.e.
9. Brončane lučne fibule, Kompolje, Vlaško polje, kasno brončano doba, 9. stoljeće prije n.e.
10. Brončane lučne fibule sa zrnom jantara na luku, Kompolje, kasno brončano doba, 9-8. stoljeće prije n.e.
11. Brončane narukvice, Sotin, kasno brončano doba, 8. stoljeće prije n.e.
12. Brončane tordirane ogrlice (torques), Smiljan, starije željezno doba, 8-7. stoljeće prije n.e.
13. Brončana lučna fibula s raskucanim lukom, Kompolje, starije željezno doba, 8. stoljeće prije n.e.
14. Brončane nanogvice otvorenih krajeva, Vlaško polje, starije željezno doba, 8. stoljeće prije n.e.
15. Brončana spiralno naočarasta fibula tipa »Prozor«, Prozor, starije željezno doba, 8. stoljeće prije n.e.
16. Ogrlice od bijelih i zelenih staklenih zrna, Vlaško polje, starije željezno doba, 8-7. stoljeće prije n.e.
17. Ogrlica od jantarnih, staklenih, kamenih i metalnih zrna, općina Vinkovci, starije željezno doba, 8-7. st. prije n.e.
18. Brončana masivna ogrlica (tourques), obala Save kod Županje, starije željezno doba 8-7. st. prije n.e.
19. Brončane igle s glavicama od šarenog stakla, općina Vinkovci, starije željezno doba, 8-7. st. prije n.e.
20. Oglavlje načinjeno od brončanih karičica, Prozor, starije željezno doba, 7. stoljeće prije n.e.
21. Oglavlje od brončanog lima. Na donjem rubu nalazi se niz privjesaka u obliku brončanih štapića, starije željezno doba, 7-6. stoljeće prije n.e.
22. Fibule od brončane žice sa zrnima jantara i stakla na luku, Prozor, starije željezno doba, 7-6. stoljeće prije n.e.

23. Brončani privjesci u obliku stiliziranih muških i ženskih figura, Prozor, Vlačko polje, starije željezno doba, 7-6. stoljeće prije n.e.
24. Brončana dvokraka igla s nizom osmica, Vlačko polje, starije željezno doba, 7-6. stoljeće prije n.e.
25. Ogrlica od tamnoplavih staklenih perla, Vlačko polje, starije željezno doba, 7-6. stoljeće prije n.e.
26. Ogrile od manjih i većih zrna jantara, Prozor, Vlačko polje, starije željezno doba, 7-5. stoljeće prije n.e.
27. Brončane fibule s tri kuglice na luku, Prozor, Vlačko polje, starije željezno doba, 6-5. stoljeće prije n.e.
28. Brončani košarasti privjesci, Prozor, starije željezno doba, 6. stoljeće prije n.e.
29. Narukvica od žutih i tamnoplavih staklenih perla, Vlačko polje, starije željezno doba, 6-5. stoljeće prije n.e.
30. Brončane pločaste naočaraste fibule, Prozor, starije i mlađe željezno doba, 6-2. stoljeće prije n.e.
31. Brončana fibula s više petlji, Vinkovci, starije željezno doba, 5-4. st. prije n.e.
32. Ogrlica od jednobojnih i višebojnih staklenih zrna, Vinkovci, starije željezno doba, 5-4. st. prije n.e.
33. Brončani astragalni pojas, Vinkovci, starije željezno doba 5-4. st. prije n.e.
34. Brončane fibule, Kompolje, Gornji Lapac, mlađe željezno doba, 3-2. stoljeće prije n.e.
35. Brončane narukvice, Dalj, mlađe željezno doba, 2. stoljeće prije n.e.

A N T I K A

36. Okrugla brončana aplika s reljefno oblikovanom lavljom glavom, Sisak, 3. stoljeće
37. Okrugla brončana aplika s reljefno oblikovanim muškim portretom, Sisak, 2-3. stoljeće
38. Okrugla brončana aplika s tragovima ukrasa od tamne staklene paste, Sisak, 3. stoljeće
39. Brončana aplika ovalnog oblika s ugraviranim likom muškarca s kacigom na glavi, Sisak, 3-4. stoljeće
40. Tri srolike brončane aplikе, Sisak, 3-4. stoljeće
41. Brončana srolika aplika sa stiliziranom životinjskom glavom rađena tehnikom »na proboj«, Sisak, 3. stoljeće
42. Pozlaćena brončana aplika bademastog oblika, Sisak, 2-3. stoljeće
43. Okrugla pločasta brončana aplika s nizom lunula na vanjskom obodu, rađena tehnikom »na proboj«, 3-4. stoljeće i okrugla perforirana aplika rađena tehnikom »na proboj«, 2-3. stoljeće
44. Dio brončanog okova ukrašen vegetabilnim motivima i emajlom tamne boje, Sisak, 4. stoljeće
45. Brončani ukrasni okov, Sisak, 4. stoljeće
46. Brončani okov ukrašen lunulastim motivima, Surduk, 3. stoljeće
47. Dvodjelni okrugli brončani privjesak, Sisak, 4. stoljeće

48. Brončani privjesak srcolikog oblika ukrašen raznobojnim emajlom, Sisak, 4. stoljeće
49. Srcoliki brončani privjesak, Sisak, 3-4. stoljeće
50. Okrugli privjesak od tankog srebrnog lima ukrašen zvjezdolikim rubom, Sisak, 4. stoljeće
51. Privjesak od tankog brončanog lima s nalijepljenim reljefnim portretnim medaljonom od zlatne folije, Sisak, 2-3. stoljeće
52. Privjesak od brončanog lima s nalijepljenim medaljonom od srebrne folije ukrašenim žanr scenom, Sisak, 2-3. stoljeće
53. Narukvica - ogrlica od raznobojnih zrnaca staklene paste, Sisak, 2-3. stoljeće
54. Pozlaćeni brončani lančić sastavljen od okruglih karičica, poligonalnih metalnih zrnaca i zrnaca kamena i paste, Sisak, 4. stoljeće
55. Prstenje od stakla i staklene paste, Sisak, 1-4. stoljeće
56. Dva prstena od prozirnog stakla sa spiralno provučenom niti te okom od žute i smeđe staklene paste, Muć i Vid kod Metkovića, 2-3. stoljeće
57. Zlatna naušnica, Vinkovci, 3. st.
58. Koštani prsten s uloženim okom narančaste boje, Solin, 2-3. stoljeće
59. Masivni srebrni prsten s umetnutom gemom s prikazom Herkula, 2-3. stoljeće
60. Masivni srebrni prsten s umetnutom gemom s likom Dionisa (Bakha-Liberta), nepoznati lokalitet u Rumunjskoj, 2-3. st.
61. Prsten od posrebrene bronce ukrašen tordiranom žicom, Sisak, 3. stoljeće
62. Tri brončana prstena, Sisak, 3-4. stoljeće
63. Brončani prsten s urezanim kristogramom, S. Mitrovica, 4-5. stoljeće
64. Brončani prsten s ukrasom od spiralno namotane žice, Sisak, 2. stoljeće
65. Masivna brončana pređica sa šarnirom, Sisak, 3-4. stoljeće
66. Ukrasne brončane pločice i jezičac, Sisak, 3-4. stoljeće
67. Dva dugoljasta brončana ukrasna okova, Sisak, 3-4. stoljeće
68. Ukrasna brončana pločica s geometrijskim motivima izvedenim tehnikom »na proboj«, Sisak, 3-4. stoljeće
69. Dva brončana ukrasna okova s kožnog pojasa, Sisak, 3-4. stoljeće
70. Brončana ukrasna pređica, Sisak, 2-3. stoljeće
71. Brončani ukrasni okovi s kožnog pojasa, Sisak, 4. stoljeće
72. Okrugli brončani okov ukrašen s tri lunule, rađen tehnikom »na proboj«, Sisak, 3-4. stoljeće
73. Brončani prsten s kvadratnom glavom
74. Dvije masivne brončane narukvice s krajevima u obliku stiliziranih zmijskih glava, Popov Dol pod Okićem, 4. stoljeće
75. Narukvica od isprepletene srebrne i brončane žice, 3-4. st.
76. Brončana narukvica s alkom za zatvaranje, Vinkovci, 2. st.
77. Željezna narukvica s krajevima ukrašenim spiralno namotanom žicom, Sisak, 2-3. stoljeće
78. Brončana narukvica s krajevima ukrašenim spiralno namotanom žicom, 2-3. stoljeće

79. Brončana narukvica s djelomice raskucanom ornamentiranom žicom i tankom omo-
tanom žicom na krajevima, Sisak, 3. st.
80. Brončana narukvica s ukrašenim rastavljenim krajevima, Vinkovci, 3-4. stoljeće
81. Dječja narukvica od crne staklene paste, Sisak, 4. stoljeće
82. Narukvica od crnog gagata, Vinkovci, rimsko razdoblje
83. Ulomak narukvice od crne staklene paste, polukružnog presjeka, s umetnutim ukra-
som od raznobojne staklene paste na površini, Sisak, 4. stoljeće
84. Ulomak narukvice od crne staklene paste, polukružnog presjeka, s površinom ukra-
šenom utisnutim valovitim naborima, Sisak, 3-4. stoljeće
85. Željezni prsten s ključićem, Sisak 3-4. stoljeće
86. Brončani prsten s pomičnim ključićem, 3-4. stoljeće
87. Dvije brončane kopče u obliku umba štita, Sisak, 3. stoljeće
88. Srebrni privjesak lunulastog oblika, Sisak, 3-4. stoljeće
89. Srcoliki željezni (?) privjesak s reljefno oblikovanim likom Merkura, Sisak
90. Okrugli privjesak od tankog brončanog lima ukrašen rozetom dekoriranom tamnom
pastom, 4. stoljeće
91. Brončani privjesak srcolikog oblika sa sačuvanim tragovima zelenkastog emajla,
Sisak, 4. stoljeće
92. Dva dvodjelna brončana privjeska u obliku romba (spremišta za mirise), sa sačuva-
nim tragovima emajla na poklopcu, Sisak, 4. stoljeće
93. Dvodjelni brončani okrugli privjesak za držanje mirisa, ukrašen raznobojnim emaj-
lom, Sisak, 4. stoljeće
94. Dvodjelni brončani privjesak deltoidnog oblika, predviđen za čuvanje mirisa, ukra-
šen raznobojnim emajlom, Sisak, 4. stoljeće
95. Brončani prsten s pomičnim ukrasom u obliku stiliziranog kornjačinog oklopa, s
tragovima umetnotog emajla na površini, Sisak, 3-4. stoljeće
96. Dva brončana zoomorfna broša, prvi u obliku ribe, drugi u obliku konja, oba sa
sačuvanim trgovima emajla, Sisak, 4. stoljeće
97. Brončani broš s pločicom romboidnog oblika s poljima ispunjenim raznobojnim
emajlom, Sisak, 4. stoljeće
98. Brončana fibula »snažno profiliranog« tipa s romboidnom pločicom na kojoj su sa-
čuvani tragovi emajla te s nožicom u obliku stilizirane sove, Sisak, 2. stoljeće
99. Brončana fibula tipa »Aucissa«, Sisak, 1. stoljeće
100. Brončana fibula tipa »Aucissa« sa širokim mrežastim lukom, Sisak, 1. stoljeće
101. Brončana fibula tipa »Aucissa«, Sisak, 1. stoljeće
102. Pet brončanih fibula »snažno profiliranog« tipa, Sisak, 1-2. stoljeće
103. Brončana fibula »Augen« tipa, Sisak, 1-2. stoljeće
104. Srebrna »koljenasta« fibula, 1-4. stoljeće
105. Tri brončane »koljenaste« fibule, Sisak, 1-4. stoljeće
106. Dvije brončane fibule »sidrastog« tipa, Sisak, 2-3. stoljeće
107. Dvije brončane fibule »trubljustog« tipa, Sisak, 2-3. stoljeće
108. Četiri brončane fibule »lukovičastog« tipa, Sisak, kraj 3-5. stoljeća

109. Dvije brončane zoomorfne lučne fibule, Sisak, 1-2. stoljeće
110. Željezna ukrasna igla, Sisak, 2-3. stoljeće
111. Brončana ukrasna igla, Sisak, 2-3. stoljeće
112. Dvije koštane ukosnice, Sisak, 1-4. stoljeće
113. Koštana ukosnica s portretnom bistom carice, Osijek, 2. st.
114. Brončani privjesak u obliku ruke, 2-3. stoljeće
115. Dva privjeska u obliku delfina načinjena od staklene paste crne i modre boje, 1-2. stoljeće
116. Brončana predica s dugačkim ravnim trnom, Dalj, 2-3. st.
117. Različiti tipovi brončanih i željeznih fibula, Vinkovci, 1-4. st.
118. Brončana pređica s dugačkim ravnim trnom, Sisak, 2-3. stoljeće
119. Brončani ukrasni okov, Sisak, 2-3. stoljeće

RANI SREDNJI VIJEK

120. Brončane igle — ukosnice, s glavicom u obliku poliedra, Sisak 4. stoljeće
121. Par istočnogotskih fibula od srebrnog iskucanog lima, Ilok, druga polovica 5. stoljeća (kopije)
122. Brončane lijevane fibule s podvijenom nožicom (kasnoantički starosjedioci), Sisak, 5. stoljeće
123. Brončana lijevana fibula u obliku konjića (provincijalno barbarizirana) 5-6. stoljeće
124. Brončana lijevana fibula u obliku pauna, (starosjedilačka), Sisak 5. stoljeće
125. Brončana lijevana fibula u obliku goluba (starosjedilačka), Sisak 5. stoljeće
126. Brončana lijevana fibula u obliku pauna (starosjedilačka), Sisak, 5. stoljeće
127. Srebrna lijevana fibula u obliku cikade (hunska ili istočnogotska), Sisak, 5. stoljeće
128. Brončane lijevane narukvice proširenih i rastavljenih krajeva (starosjedilačke ili germanske), Sisak 5-6. stoljeće
129. Brončana kopča s bubrežastim okovom, Sisak 5-6. stoljeće
130. Željezna kopča s pačetvorinastim okovom, Sisak 5-6. stoljeće
131. Brončana lijevana kopča tzv. mediteranske forme, Sisak 6. stoljeće
132. Željezna pređica ukrašena srebrnom tauširanom niti, Sisak 5. stoljeće
133. Masivna brončana lijevana pređica, Sisak 5-6. stoljeće
134. Brončana naušnica kojoj jedan kraj završava u obliku poliedra (kasnoantičko provincijalna), Sisak 5-6. stoljeće
135. Brončana fibula u obliku ptice grabljivice (kasnoantički starosjedioci), Sisak 6. stoljeće
136. Srebrna lučna fibula s tragovima pozlate (panonsko langobardska), Sisak sredina 6. stoljeća
137. Srebrna tzv. »S« fibula s tragovima pozlate (langobardska) Vinkovci, sredina 6. stoljeća

138. Srebrni nakit iz muškog kneževskog groba: masivna ogrlica, par masivnih narukvica, par zvjezdolikih naušnica, kopča, pseudofibula i dva jezičca, Čadavica, kraj 6. ili početak 7. stoljeća
139. Brončani lijevani ulomak fibule (noga fibule ima završetak u obliku ljudske maske) slavenski nakit, Srbija 7. stoljeće

UKRASNI OKOVI S REMENA OD OPREME KONJANIKA ILI KONJA

140. Brončana garnitura okova i jezičaca s remena, ukrašeni motivom krugolike lozice (avarsko-slavensko kulturno doba), Dalj, 8. stoljeće
141. Brončani lijevani okovi s remena različitog oblika i ukrasa, Novi Banovci, kraj 8. i početak 9. stoljeća
142. Brončani lijevani okovi s remena, Borovo, kraj 8. i početak 9. stoljeća
143. Brončani okovi s pozlatom, Sotin, početak 9. stoljeća
144. Brončani lijevani okov s remena s biljnim ukrasom, rađen tehnikom »na proboj«, Sotin, druga polovica 8. stoljeća
145. Brončani dio dvodijelnog okova s biljnim ukrasom, rađen tehnikom »na proboj«, Sotin, kraj 8. početak 9. stoljeća
146. Brončani lijevani mali okovi s remena, Stinica, početak 9. stoljeća

STAROHRVATSKE NAUŠNICE 9-10. STOLJEĆE

147. Brončane posrebrene naušnice s jednom šupljom jagodom ukrašenom filigranskom žicom, Luka (otok Prvić)
148. Brončane posrebrene masivne naušnice s jednom šupljom jagodom ukrašenom filigranskom žicom i granulacijom, Konjevrat
149. Srebrene naušnice s jednom šupljom jagodom ukrašenom trokutićima od granuliranih zrna, Križišće
150. Srebrene naušnice s jednom šupljom izduženom jagodom, Tribalj kod Crkvenice
151. Srebrna naušnica, sačuvana samo jedna šuplja jagoda, Crikvenica
152. Srebrna naušnica s jednom šupljom jagodom koja po sredini ima ukras od filigranske žice, Luka (otok Prvić)
153. Srebrne naušnice ili sljepoočnicarke tzv. naroskane, donja polovica ukrašena granuliranim zrnima, Pribudić kod Zrmanje

NAKIT »BJELOBRDSKE KULTURE« IZ GROBLJA VUKOVAR

Lijeva Bara 10-12. STOLJEĆE

154. Brončana ogrlica (torques), dvostruka spletena žica
155. Brončana ogrlica (torques) od deblje glatke žice, krajevi završavaju u obliku slova »S«
156. Ogrlica od razolikih perlica
157. Brončana narukvica, glatka i bez ukrasa, rastavljenih krajeva

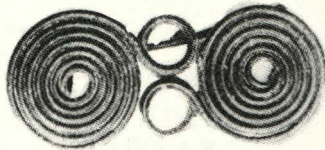
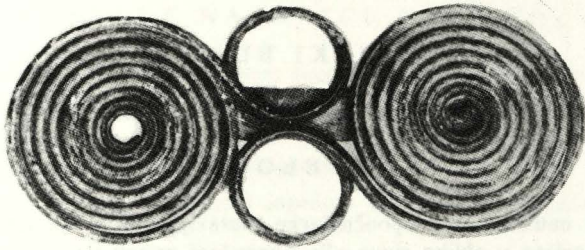
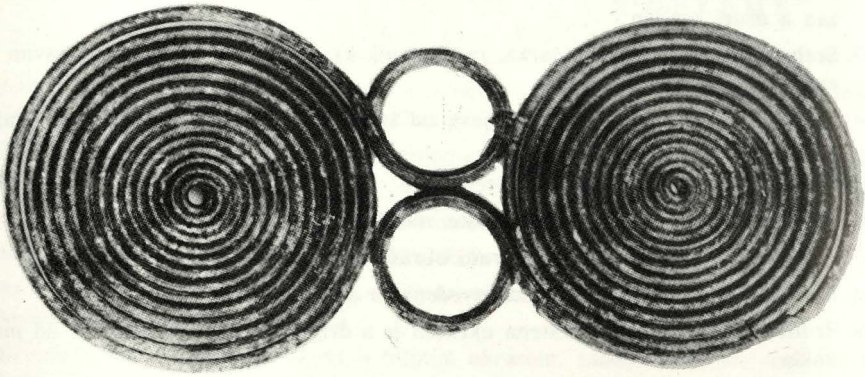
158. Brončana narukvica rastavljenih krajeva u obliku stiliziranih životinjskih glavic
 159. Brončana narukvica, pletena šipka i žica
 160. Brončana karika sljepoočničarka, rastavljenih krajeva
 161. Brončana karika sljepoočničarka, rastavljenih krajeva od kojih je jedan ravno odrezan a drugi savijen
 162. Brončana karika sljepoočničarka, rastavljenih krajeva od kojih je jedan ravno odrezan a drugi savijen
 163. Srebrna karika sljepoočničarka, rastavljenih krajeva od kojih je jedan ravno odrezan a drugi savijen
 164. Srebrna karika, rastavljenih krajeva od kojih je jedan ravno odrezan a drugi savijen u obliku slova »S«
 165. Srebrni prsten od dvostruke pletene žice
 166. Brončani prsten s tragovima pozlate, narebren
 167. Brončani prsten, na vanjskoj strani obruča ima ukras kružnih ispupčenja
 168. Brončani prsten, kruna prstena izvedena je od tanje namotane žice
 169. Brončani prsten, obruč prstena ukrašen je s dvije pletenice a kruna je od modrog stakla
 170. Brončani privjesak u obliku križa s likom Krista (raspelo, kopija)
 171. Srebrne tzv. »S« karike s funkcijom sljepoočničarki, Vinkovci

VELIKI BUKOVAC

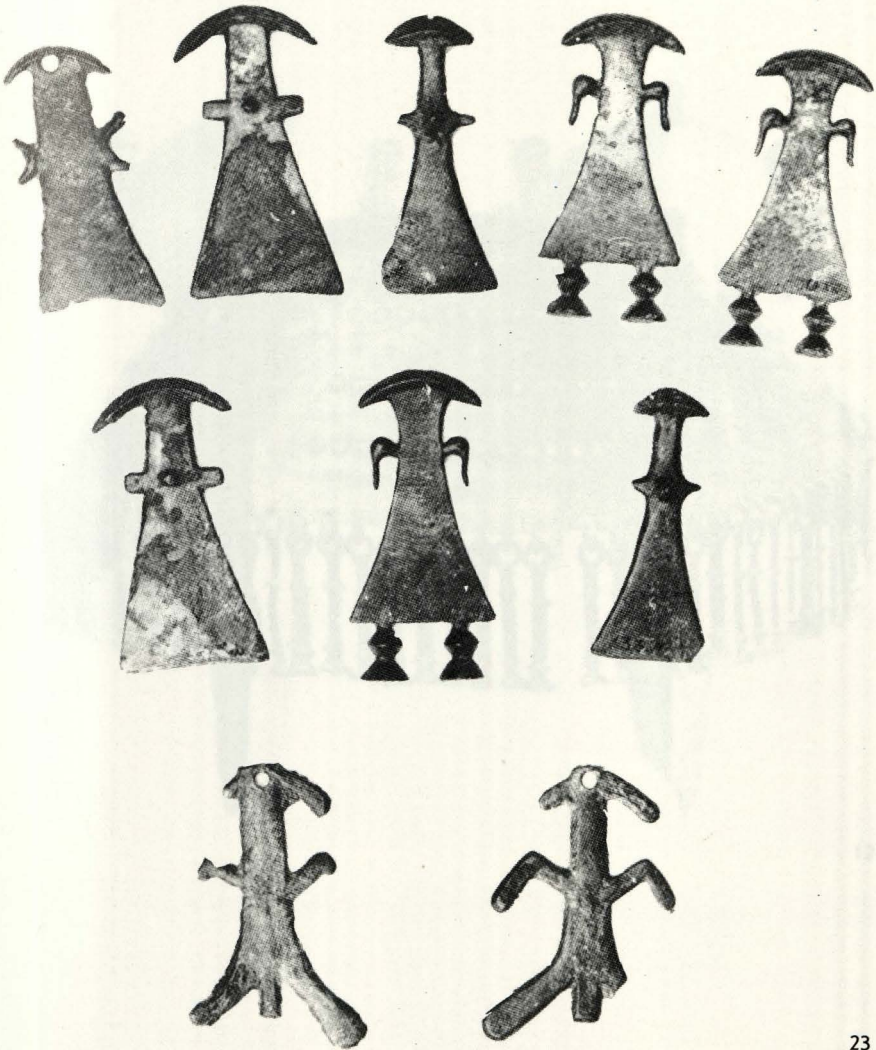
172. Srebrne lijevane grozdolike naušnice

BIJELO BRDO

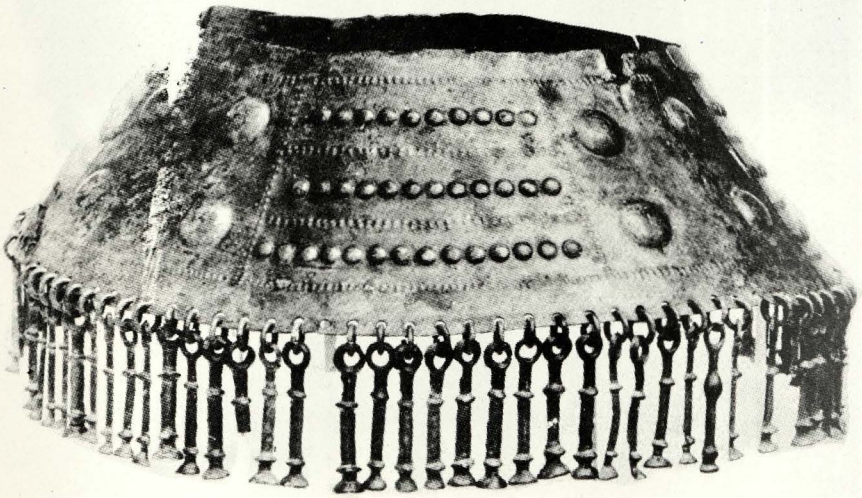
173. Brončane naušnice ili sljepoočničarke, rastavljenih krajeva od kojih je jedan raskucan i savijen u obliku slova »S« i brončani prsten rastavljenih krajeva

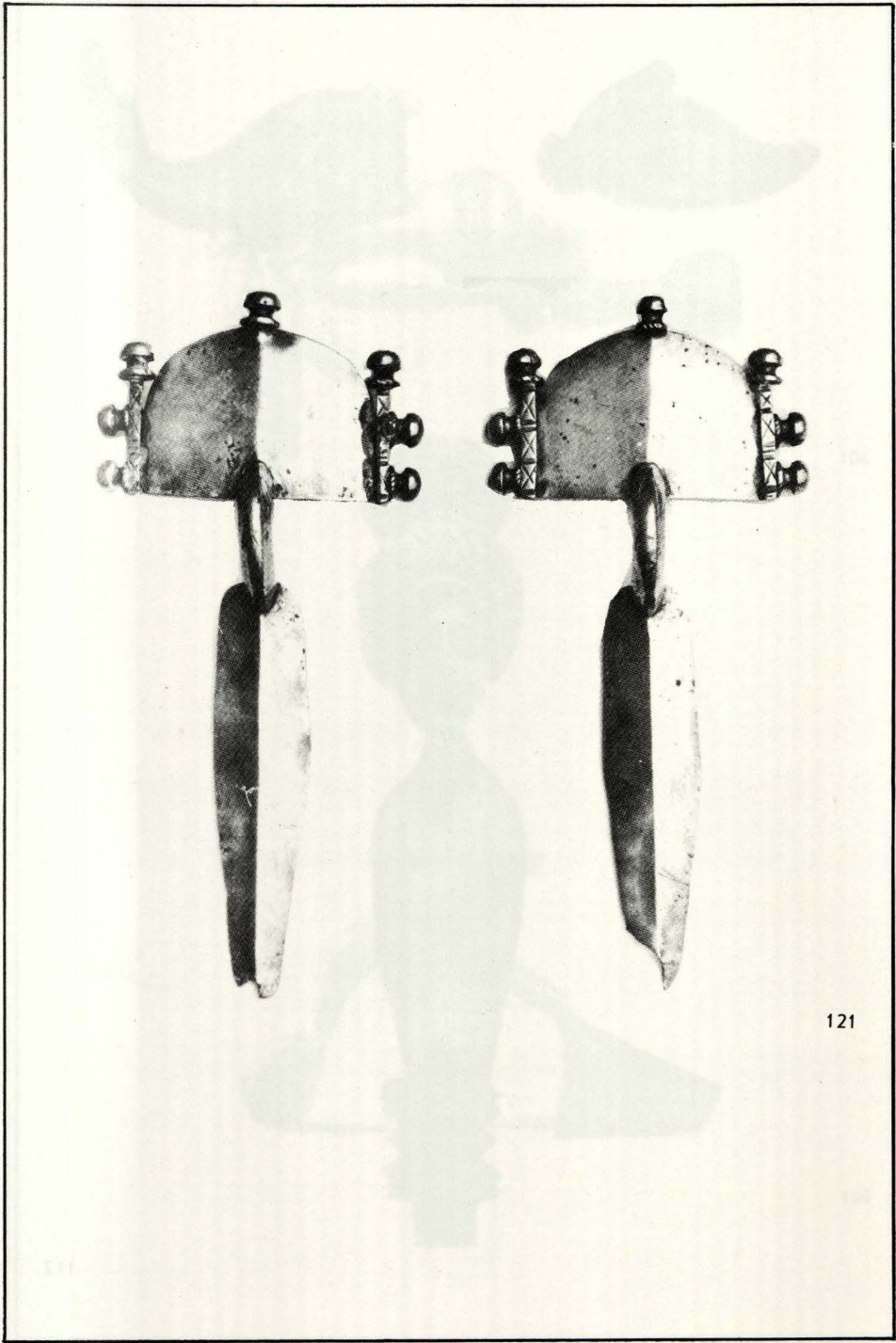
6

23

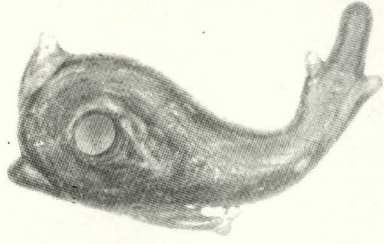

21

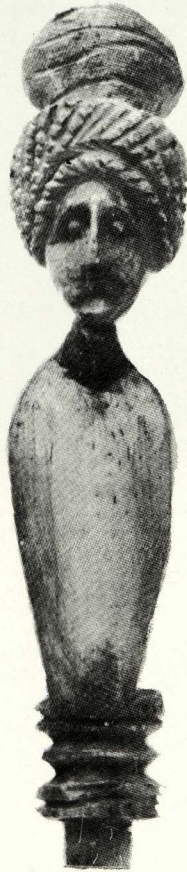

121

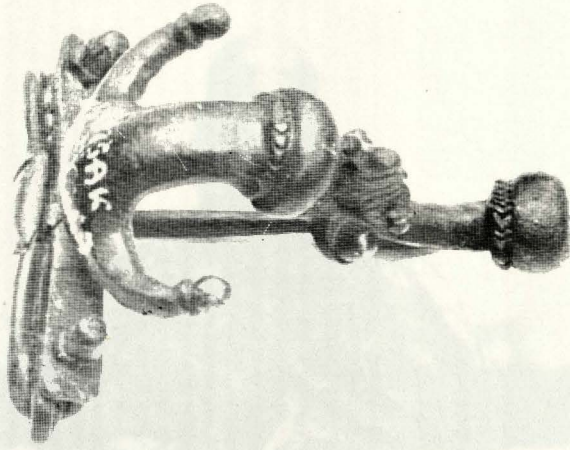

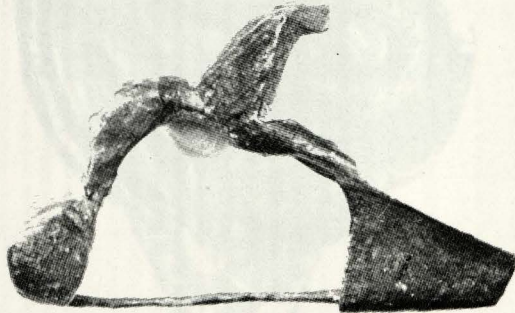
115

112

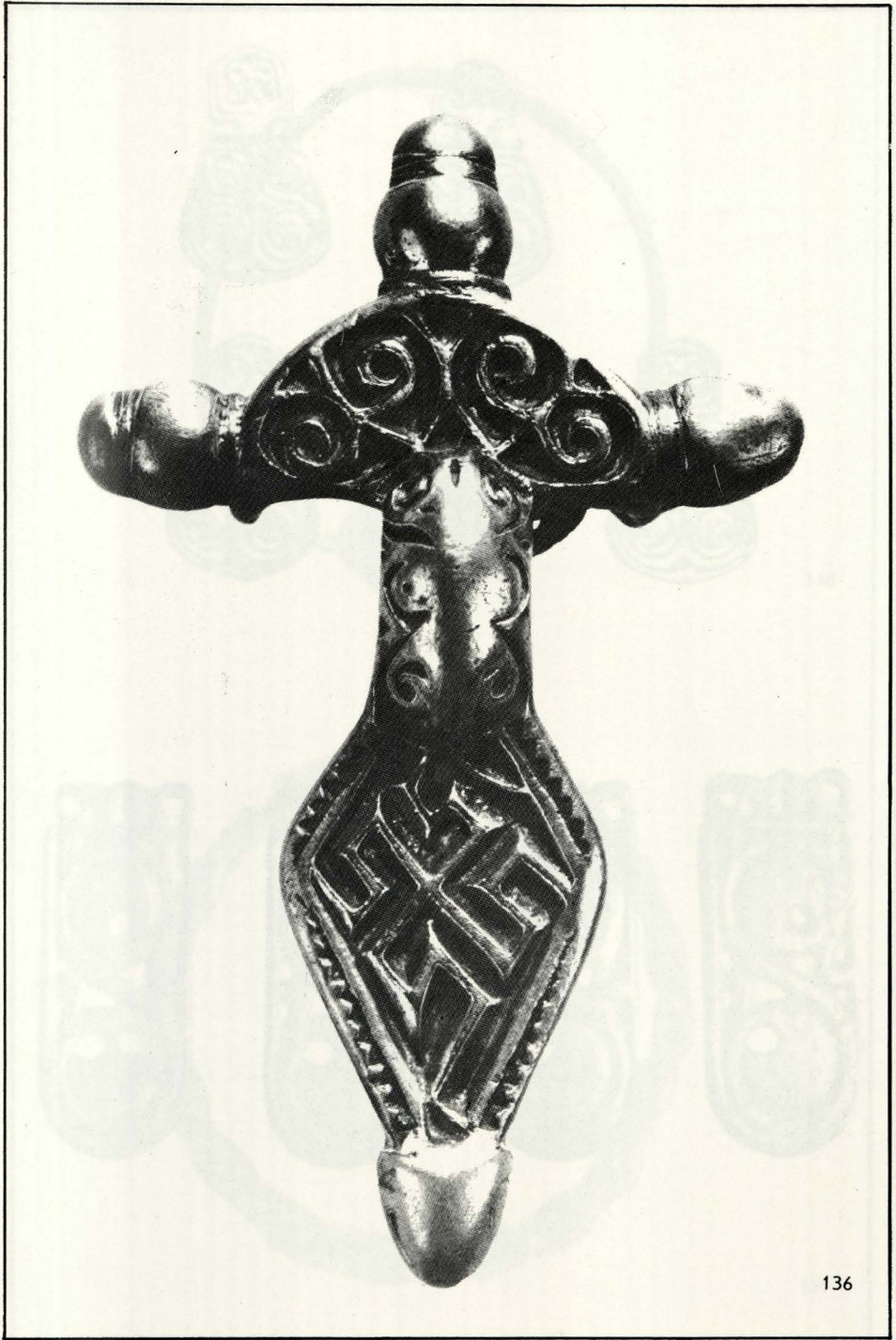
106

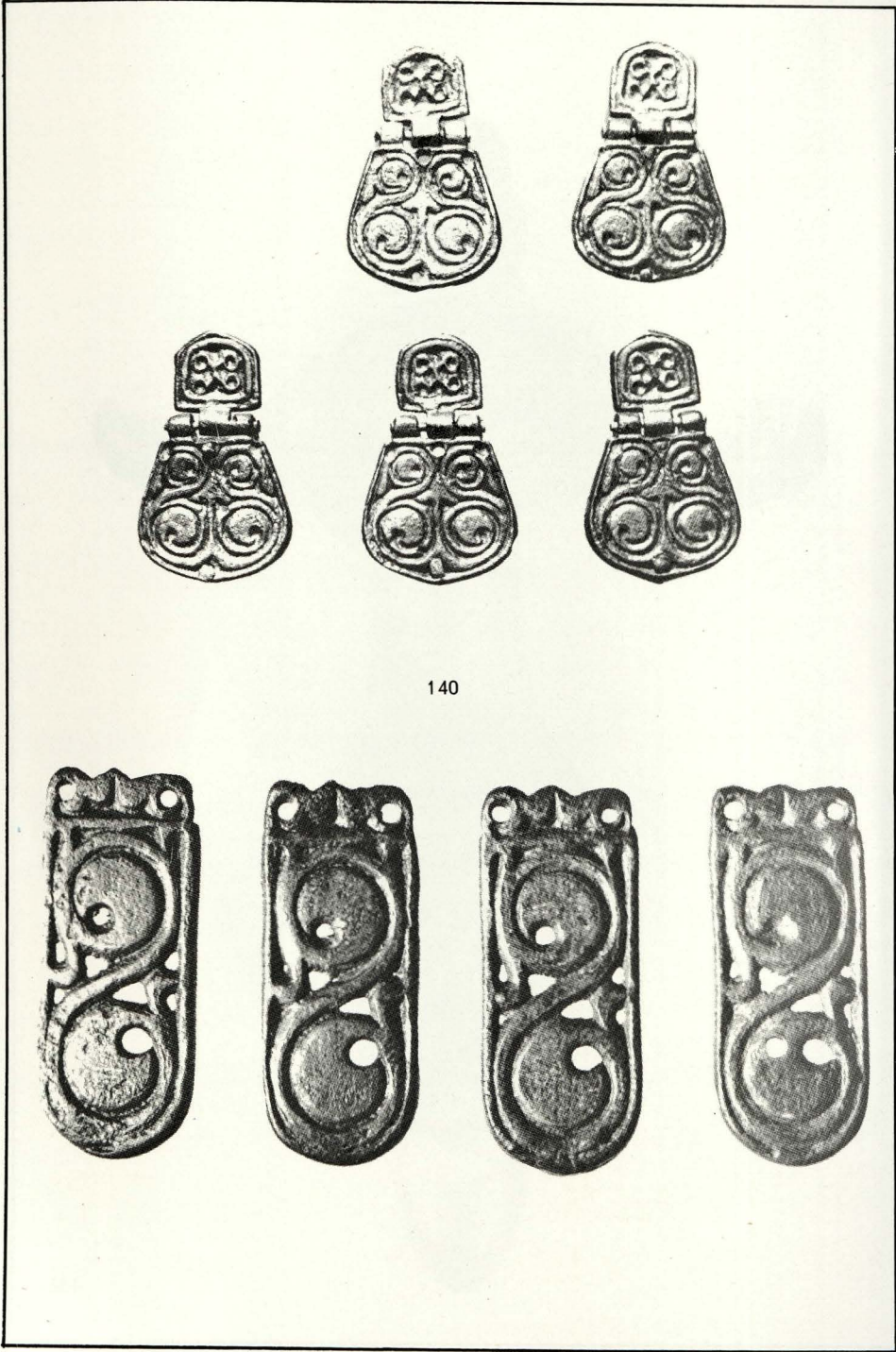
109

137

136

140

148

159

